

Kort om RÖSTER OM FACKET OCH JOBBET

Rapport 4 av 5

Facklig aktivitet
och fackligt arbete



Hur många medlemmar har fackliga uppdrag?

Undersökningen visar att *12 procent* av LOs medlemmar har fackligt förtroendeuppdrag. De har sammanlagt drygt 200 000 fackliga uppdrag.

De i särklass vanligaste uppdragen är skyddsombud (60 000 uppdrag), ledamot i avdelningsstyrelse/sektionsstyrelse/klubbstyrelse (50 000 uppdrag) samt kontaktombud, arbetsplatsombud eller motsvarande (40 000 uppdrag). Dessa tre uppdrag står sammanlagt för nästan tre fjärdelar av samtliga fackliga förtroendeuppdrag inom LO.

Kvinnorna är *underrepresenterade* bland de förtroendevalda. Andelen med förtroendeuppdrag är 9 procent bland kvinnorna jämfört med 15 procent bland männen.

Fördelningen mellan kvinnor och män kan sammanfattas på följande sätt:

- 37 procent av de förtroendevalda inom LO är kvinnor.
- 39 procent av antalet förtroendeuppdrag inom LO innehas av kvinnor.

Det kan jämföras med att av LOs medlemmar är 46 procent kvinnor – och av medlemmar med anställning då undersökningen genomfördes var 49 procent kvinnor.

Vad gäller *fördelningen mellan olika typer av uppdrag* kan man se tydliga skillnader mellan könen. Att ha styrelseuppdrag är relativt sett mycket vanligare bland män än bland kvinnor, medan det omvända gäller för uppdragen som kontaktombud och motsvarande. Av

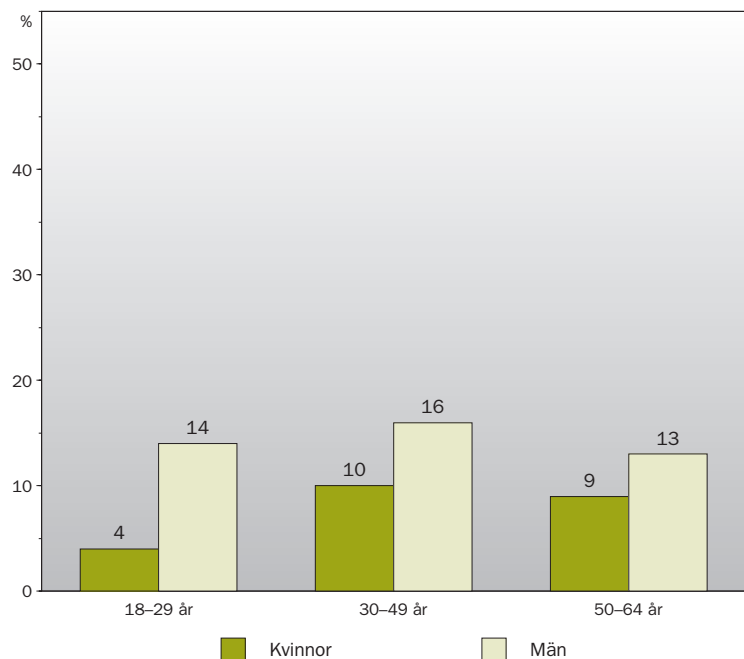
skyddsombud och 15 procent uppdrag som kontaktombud.

Förtroendevalda LO-medlemmar lägger i genomsnitt ungefär *9 timmar i månaden* på sitt eller sina fackliga förtroendeuppdrag. Av denna tid faller ungefär 7 timmar på arbetstid och 2 timmar på fritid. Det finns emellertid avsevärda skillnader mellan förtroendevalda vad gäller den tid som uppdragen tar, vilket är vilket är naturligt med tanke på uppdragens karaktär och omfattning. Om vi ser till den sammanlagda tiden för de fackliga förtroendeuppdragen (på arbetstid och på fritid) framgår det att ungefär 60 procent av de förtroendevalda LO-medlemmarna lägger ner högst 5 timmar per

LO-kvinnornas 80 000 fackliga förtroendeuppdrag är 16 procent styrelseuppdrag, 30 procent skyddsombud och 25 procent uppdrag som kontaktombud. Av LO-männens 125 000 fackliga förtroendeuppdrag är 29 procent styrelseuppdrag, 28 procent

Har fackligt förtroendeuppdrag.

LO-medlemmar.



månad, drygt 15 procent 6–10 timmar per månad och nästan 20 procent använder mer än 10 timmar per månad.

De *unga anställda* är, i förhållande till sin andel bland medlemmarna, endast något underrepresenterade bland de förtroendevalda. Av LO-medlemmar med förtroendeuppdrag är 17 procent, alltså ungefär var sjätte, under 30 år. Det kan jämföras med att av samtliga anställda LO-medlemmar är 20 procent under 30 år. Underrepresentationen bland de unga gäller helt och hållet de unga kvinnorna. Som framgår av diagrammet har endast 4 procent av de unga kvinnor inom LO fackliga uppdrag. ■

Skillnader mellan födda i Sverige och födda utomlands

För *första gången* kan vi också göra en uppdelning efter *födelseland* när vi ser hur de fackliga uppdragen är fördelade. Det görs bland LO-medlemmar en uppdelning på födda i Sverige, födda i andra nordiska länder och födda utanför Norden. För *kvinnorna* visar resultaten att andelen med fackliga förtroendeuppdrag är *högst* bland födda i andra nordiska länder (13 procent) och *lägst* bland kvinnor i utanför Norden (6 procent), medan kvinnor födda i Sverige befinner sig däremellan på 9 procent. Bland *männen* är mönstret vad gäller innehav av fackligt förtroendeuppdrag väsentligt annorlunda. Andelen

med fackligt uppdrag är här densamma för födda i Sverige och födda utanför Norden (15 procent), men väsentligt mycket lägre för födda i andra nordiska länder (8 procent).

Man kan också vända på siffrorna och dra den slutsatsen att bland födda i Sverige och födda utanför Norden är andelen med fackliga förtroendeuppdrag klart mycket *högre bland män* än bland kvinnor – medan det *omvända förhållandet* gäller för födda i andra nordiska länder, det vill säga en högre andel med fackligt uppdrag bland kvinnor än bland män. ■

Hur har fördelningen av de fackliga uppdragen förändrats?

Vilka förändringar har då skett vad gäller fördelningen av de fackliga förtroendeuppdragen? Det framgår att sedan den förra undersökningen för fyra år sedan, år 1998, har andelen LO-medlemmar med fackliga förtroendeuppdrag minskat från 14 till 12 procent. För *kvinnorna* inom LO har det varit en minskning från 12 till 9 procent och för *männen* från 16 till 15 procent. Det har alltså blivit en *ojämnare fördelning* mellan kvinnor och

män. Detta framgår också när man beräknar *hur stor andel av de förtroendevalda inom LO som är kvinnor*. År 1998 var denna andel 40 procent och år 2002 hade andelen sjunkit till 37 procent. Siffran för år 1993 uppgick till 32 procent.

Vi har här sett på *antalet personer* med fackliga förtroendeuppdrag. Om man istället gör en beräkning av *antalet fackliga blir* minskningen för kvinnorna lite mindre. Det beror på att det genomsnittliga antalet uppdrag *för dem som faktiskt har fackligt förtroendeuppdrag* har minskat *något mer för män* än för kvinnor mellan 1998 och 2002. Av alla fackliga uppdrag bland LO-medlemmar har kvinnorna nu 39 procent, vilket kan jämföras med tidigare angivna 41 procent för år 1998. Detta innebär alltså en ganska liten, knappast säkerställd, förändring i förhållande till år 1998.

Tabellen nedan sammanfattar resultaten i de tre senaste undersökningarna.

En jämförelse av olika åldersgrupper visar att den största minskningen av andelen med fackligt förtroendeuppdrag har skett bland de *unga kvinnorna*. Om vi ser till kvinnor under 30

Två olika mått på kvinnors representation inom facket.

Procent inom LO.

	1993	1998	2002
Andel av de fackligt förtroendevalda inom LO som är kvinnor	32	40	37
Andel av antalet förtroendeuppdrag inom LO som innehas av kvinnor	27	41	39

år inom LO har andelen med fackliga förtroendeuppdrag sjunkit från 11 procent år 1998 till 4 procent 2002. Det innebär att man är tillbaka till samma låga nivå som år 1993. Bland kvinnor i de två andra åldersgrupperna har förändringarna varit mycket mindre (i åldersgruppen 30–49 år från 12 till 10 procent och i åldersgruppen 50–64 år från 11 till 9 procent).

Någon motsvarande minskning har *inte* skett bland de *unga männen* utan andelen med fackliga förtroendeuppdrag ligger här på samma nivå som för fyra år sedan (14 procent). Bland männen har det istället skett en viss minskning i den äldsta åldersgruppen 45–64 år (från 17 till 13 procent).

Men om man även här använder det andra beräkningssättet – och utgår från *antalet fackliga uppdrag* (och alltså inte antalet personer med uppdrag) – har det inte skett någon dramatisk förändring bland de unga kvinnorna sedan den förra undersökningen. Andelen av de fackliga uppdragen inom LO som innehåller kvinnor under 30 år har sedan 1998 minskat från 7 till 5 procent.

Att minskningen inte har blivit större sammanhänger med att det har skett en så *kraftig ökning* av det *genomsnittliga antalet uppdrag* bland de förtroendevalda unga kvinnorna. Ingen annan grupp av förtroendevalda har så många uppdrag per person som just denna grupp. Det är alltså en mycket liten del av de unga

kvinnorna som har fackliga förtroendeuppdrag – men de som faktiskt har fackligt uppdrag har genomsnittligt fler uppdrag än andra grupper av förtroendevalda. Kanske hittar vi här en orsak till att andelen unga kvinnor med fackligt förtroendeuppdrag har minskat så kraftigt. Om det läggs många uppdrag på nya förtroendevalda, ibland också med helt otillräckligt stöd, finns en uppenbar risk för att uppdragen blir alltför betungande och att vissa därför lämnar sina uppdrag.

Hur har då *fördelningen på olika typer av fackliga uppdrag* förändrats? Det framgår att inom LO har andelen styrelseuppdrag bland kvinnornas fackliga uppdrag minskat något sedan den förra undersökningen år 1998 – från 21 till 16 procent. Istället har uppdragen som skyddsombud ökat något (från 26 till 30 procent) och även uppdragen som kontaktombud eller motsvarande har ökat (från 20 till 25 procent). Om vi ser till de förtroendevalda *männen* inom LO finner vi att uppdragen som kontaktombud eller motsvarande har ökat en del (från 10 till 15 procent av männens fackliga uppdrag), men i övrigt är förändringarna små. ■

Många fler är beredda att ta på sig fackliga uppdrag

Undersökningen visar att det bör finnas goda möjligheter att *breda och öka rekryteringen av fackligt förtroendevalda* – inte minst bland kvinnor, ungdomar och

bland de LO-medlemmar som är födda utanför de nordiska länderna.

Några *exempel* kan ges för att illustrera detta. Knappt 5 procent av LO-kvinnor under 30 år har idag fackligt uppdrag, men så mycket som drygt 20 procent säger att de kan tänka sig att ta ett fackligt uppdrag om de blev tillfrågade och dessutom svarar drygt 15 procent ”ja, kanske”.

Av alla kvinnliga LO-medlemmar som är födda utanför Norden har nu 6 procent ett fackligt uppdrag – men det framgår av diagrammet att nästan fem gånger så många skulle kunna tänka sig att ta fackligt uppdrag om de fick frågan, och ytterligare en del säger att de kanske skulle säga ja till detta. ■

Ett internationellt perspektiv

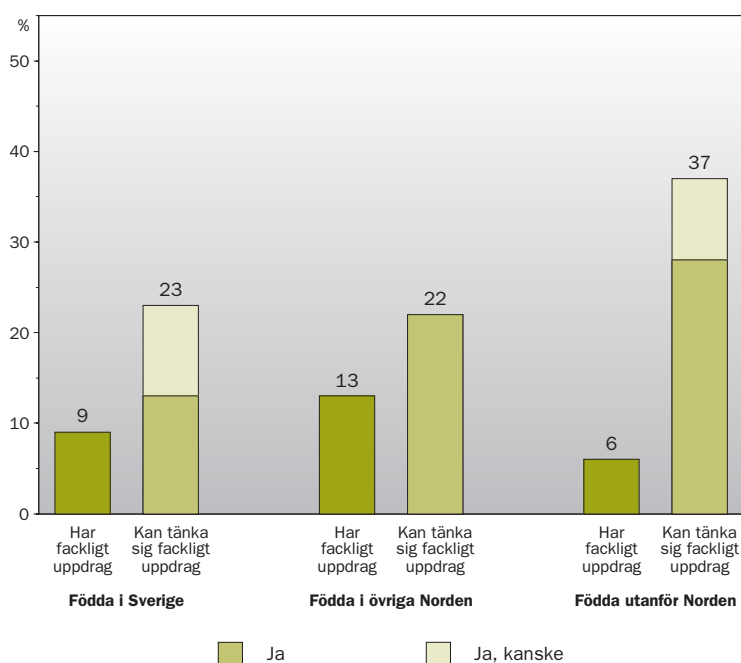
Sammanlagt är det så mycket som nästan 400 000 medlemmar i förbund tillhörande LO, TCO eller SACO som har fackligt förtroendeuppdrag.

Tillsammans med det stora antalet medlemmar (3,7 miljoner) är de många förtroendevalda ute på våra arbetsplatser fackets viktigaste resurs – de är själva ryggraden i den fackliga verksamheten.

Internationella jämförelser visar att *en väl utbyggd arbetsplatsorganisation, med många förtroendevalda*, har mycket stor betydelse för den fackliga organisationsgraden. Det gör det möjligt för facket att möta medlemmarna direkt på arbets-

Har fackligt förtroendeuppdrag eller kan tänka sig att ta sådant.

Kvinnliga LO-medlemmar.



platsen och genom förhandlingar med arbetsgivarna eller på annat sätt tillgodose de behov och önskemål som medlemmarna har. Det faktum att facket organisatoriskt finns företrätt på arbetsplatserna underlättar också rekryteringen av nya medlemmar. ■

Deltagande i fackliga möten

Andra aspekter på facklig aktivitet är i vilken utsträckning medlemmarna deltar i och är aktiva på fackliga möten. 35 procent av LO-medlemmarna har deltagit i *minst ett fackligt möte* under de senaste tolv månaderna. Mer än hälften av dessa (19 procent) har också *ytttrat sig*. Resultaten visar även att 12 procent har gått på

minst tre fackliga möten under året och 7 procent har deltagit i minst fyra möten.

Det framgår att sedan den första undersökningen för nästan femton år sedan har andelen LO-medlemmar som deltagit i *minst ett fackligt möte* under de senaste tolv månaderna minskat från 42 till 35 procent, andelen som *ytttrat sig* från 21 till 19 procent (ingen säkerställd förändring) och andelen som gått på *minst tre fackliga möten* från 18 till 12 procent. Minskningen av mötesdeltagandet gäller alla åldersgrupper. Man kan inte säga att den varit större bland de unga än bland de äldre – snarast pekar resultaten på att minskningen varit störst i den äldsta åldersgruppen.

Om vi istället ser på vad som har hänt sedan den förra undersökningen för fyra år sedan blir slutsatsen att förändringarna är små. ■

Kontakter med de förtroendevalda

Två frågor har ställts om medlemmarnas kontakter med de förtroendevalda. Det gäller dels om man känner någon representant för det lokala facket, dels om man själv tagit kontakt i någon fråga.

Undersökningen visar att drygt tre av fyra LO-medlemmar – 77 procent – *känner representant för den lokala fackliga organisationen på arbetsplatsen*. När den första undersökningen genomfördes för nästan femton år sedan var motsvarande andel 85 procent och det alltså skett en viss minskning sedan dess. Sannolikt har den påtagliga ökningen av andelen tillfälligt anställda haft betydelse för denna förändring. Anställda som är kort tid på arbetsplatsen hinner naturligtvis inte i samma utsträckning som andra skaffa sig kunskaper om den fackliga verksamheten.

Så mycket som drygt sex av tio LO-medlemmar – 63 procent – *har själva tagit kontakt med facklig representant under de senaste åren för att påverka eller för att få information*. Denna andel har inte minskat utan är minst så hög som år 1988 (63 procent år 2002 jämfört med 61 procent för femton år sedan, men ökningen är för liten för att vara statistiskt säkerställd). De

unga har i lika hög grad som de äldre haft direktkontakt med sina förtroendevalda. ■

Fackligt intresse

I den första rapporten i serien "Röster om facket och jobbet" kunde vi konstatera att drygt 80 procent av alla anställda på den svenska arbetsmarknaden tillhör någon facklig organisation. Det kan också uttryckas så att drygt sexton av tjugo svenska löntagare är med i facket.

Hur bedömer dessa sitt eget fackliga intresse och aktivitet?

Det visar sig att 10 procent av LO-medlemmarna anser sig vara fackligt aktiva, ungefär 60 procent anser sig vara fackligt intresserade men inte själva aktiva, medan ungefär 30 procent säger sig vara fackligt ointresserade.

Det finns en viss tendens till att de yngre har ett mindre fackligt intresse än de äldre. Skillnaden är dock ganska liten. Drygt sex av tio LO-medlemmar under 30 år – 63 procent – anser sig vara fackligt intresserade eller är själva fackligt aktiva. Det kan jämföras med att motsvarande andel för hela gruppen LO-medlemmar är knappt sju av tio (69 procent).

Indelning av LO-medlemmarna efter födelseland visar att skillnaderna är relativt små – men *snarast* pekar resultaten på att de *utlandsfödda*, särskilt födda utanför Norden, har ett *större* fackligt intresse än de som är födda i Sverige. ■

Läsning av fackliga tidningar

Den fackliga tidningen är en *viktig mötesplats för information och debatt*. Undersökningen visar att var tredje LO-medlem läser större delen av sin fackliga tidning. En lika stor grupp läser en del av innehållet. Drygt var fjärde brukar bläddra i tidningen. Ganska få LO-medlemmar (endast drygt 5 procent) läser ingenting alls.

Det är här förstås spännande att se vilka förändringar som har skett under de nästan femton år som vi nu kan överblicka. Glädjande nog man kan konstatera att *den tidigare nedgången vad gäller läsning av de fackliga tidningarna verkar ha brutits*. I jämförelse med undersökningen för fyra år sedan tycks andelen LO-medlemmar som läser större delen eller en del av innehållet i den fackliga tidningen ha ökat något.

En jämförelse mellan olika fackförbund inom LO visar konstatera att skillnaderna inte är påfallande stora. Man kan dock se att de som *mest* läser sin fackliga tidning är medlemmarna i Kommunal, Hotell- och Restaurang och Målareförbundet.

Intressant är att en så stor del av de *fackligt ointresserade* läser de fackliga tidningarna. Bland de LO-medlemmar som säger sig vara fackligt ointresserade är det nästan hälften som läser större delen eller en del av innehållet i den fackliga tidningen. Det ger anledning att ställa frågan om

inte de fackliga tidningarna rentav är en av de allra bästa kanalerna för att nå den här gruppen, och därmed också att öka intresset för den fackliga verksamheten bland den fjärdedel av LO-medlemmarna som uppger att de är fackligt ointresserade?

I den nu genomförda undersökningen kan vi också studera skillnaderna mellan LO-medlemmarna med olika födelseland. Det framgår att bland *kvinnorna* är det så att de som är *födda i andra länder* läser *mer* av den fackliga tidningen än de som är födda i Sverige. Vad gäller *män* visar det sig att det är små skillnader mellan födda i Sverige och födda utomlands.

Ungdomarna läser inte lika mycket i de fackliga tidningarna som andra. Den grupp som läser allra minst är de unga männen.

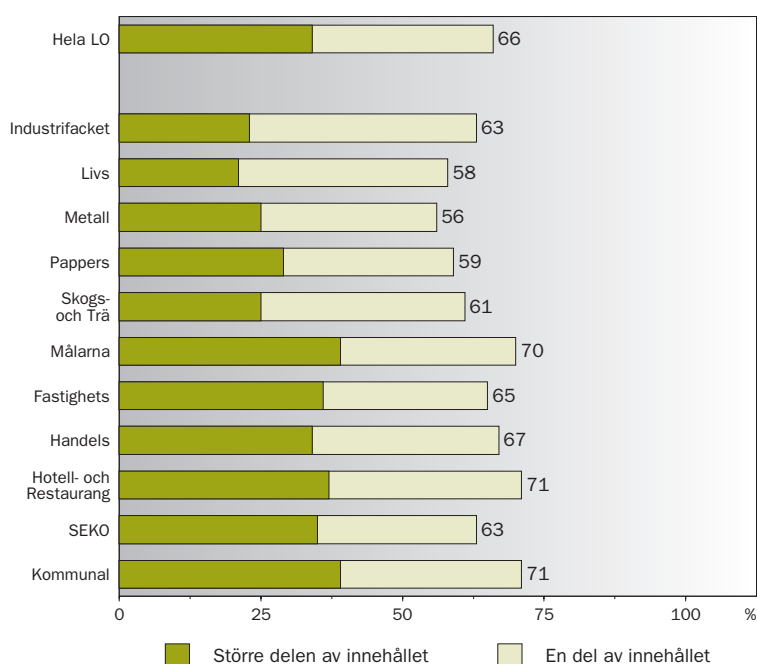
Andelen som läser hela eller en del av innehållet i den fackliga tidningen minskade i alla åldersgrupper mellan 1988 och 1998. *Efter 1998* har det dock skett en *viss ökning* i flertalet grupper – det gäller exempelvis bland *yngre* kvinnliga och manliga LO-medlemmar. Här tycks alltså ha skett ett trendbrott. ■

Synen på det facklig-politiska samarbetet

I undersökningen ingår också en fråga om *inställningen till det facklig-politiska samarbetet*. Denna fråga har ställts enbart till LO-medlemmar.

Av LOs medlemmar vill 43 procent att samarbetet mellan LO och socialdemokratiska par-

Hur mycket man läser av den fackliga tidningen.



tiet ska vara oförändrat eller öka, medan 21 procent anser att det bör minska eller upphöra. Men det framgår också att en mycket stor grupp anser det vara svårt att svara på frågan. Mer än var tredje LO-medlem, 36 procent, har svarat "vet ej" eller inte svarat alls.

Det görs ofta gällande att *ungdomar* är mer negativa till det fackligt-politiska samarbetet än andra. Resultaten ger *inte* något stöd för det påståendet. Däremot är de unga osäkrare än de äldre i sina svar. En högre andel bland de unga har angett "vet ej" eller inte kunnat svara. Vi kan se att osäkerheten är allde-

les särskilt stor bland de unga LO-kvinnorna. De som är *mest negativa* till det fackligt-politiska samarbetet är män i åldersgrupperna 30–49 år och 50–64 år. Ungefär en tredjedel i dessa båda grupper anser att samarbetet mellan LO och socialdemokratiska partiet bör minska eller upphöra.

Det visar sig att andelen LO-medlemmar som anser att samarbetet mellan LO och socialdemokratiska partiet *bör minska eller upphöra* har minskat från 28 till 21 procent sedan den förra undersökningen år 1998. Men också andelen som anser att samarbetet *bör öka eller vara*

ungefär oförändrat har minskat – från 52 till 43 procent. En stor förändring är att andelen *osäkra* har ökat mycket kraftigt (från 20 till 36 procent). ■

Upplevd yrkesmässig och klassmässig tillhörighet

Stora förändringar sker i arbetslivet vad gäller yrken, branscher och arbetsplatsernas karaktär. Något som ofta diskuteras är hur de här förändringarna har påverkat dels den traditionella uppdelningen i arbetare och tjänstemän, dels den klassmässiga samhörigheten eller "klassidentifikationen." Det framgår bland annat att av *hela gruppen anställda* har andelen som anser att de räknar sig till *arbetarklass* minskat från 45 procent år 1988 till 38 procent 2002. Under samma period har andelen som räknar sig till *lägre medelklass* ökat från 30 till 33 procent och andelen som räknar sig till *övre medelklass* ökat från 13 till 19 procent. Gruppen som anser sig tillhöra *överklass* har hela tiden varit utomordentligt liten. Andelen *osäkra*, som svarar vet ej eller inte svarar alls, har minskat från 12 till 9 procent. Det visar sig att av *LO-medlemmar* har andelen som anser sig tillhöra *arbetarklass* minskat från 66 till 58 procent under de nästan femton åren sedan 1988. ■

BESTÄLLNING

Häng med i serien!

Du kan här beställa rapport 1–4. Rapport 5 kan du förbeställa och få den hemskickade så fort den kommer ut under hösten 2003.

Den här kortversionen är gratis. Rapporterna kostar 40 kronor styck inklusive moms. Frakt och expeditonsavgift tillkommer. Du kan antingen vända dig direkt till LO-distribution eller använda beställningstalongen.



Ja, jag vill beställa Röster om facket och jobbet

Rapporterna kostar 40 kr/st inkl moms. Frakt och expeditonsavgift tillkommer.

antal

Rapport 1 – Synen på fackligt medlemskap och fackets uppgifter

Pris: 40 kronor. ISBN 91-566-1923-5

Rapport 2 – Synen på lönesättning och löneskillnader

Pris: 40 kronor. ISBN 91-566-1924-3

Rapport 3 – Friheter och förmåner i arbetet

Pris: 40 kronor. ISBN 91-566-1925-1

Rapport 4 – Facklig aktivitet och fackligt arbete

Pris: 40 kronor. ISBN 91-566-1926-X

Kort om rapport 4

Gratis. ISBN 91-566-1456-X

OH-bilder i färg – 29 stycken utvalda diagram och tablåer ur rapport 4

Pris: 200 kronor. ISBN 91-566-1457-8
Finns även som pdf-dokument på LOs hemsida

OH-bilder i färg – 67 stycken diagram och tablåer ur rapport 4

Pris: 250 kronor. ISBN 91-566-1458-6
Finns även som pdf-dokument på LOs hemsida

Affisch A3, rapport 4

Gratis. ISBN 91-566-1459-4

Affisch 70x100 cm, rapport 4

Gratis. ISBN 91-566-1460-8
(Max 2 per beställning)

Utkommer hösten 2003:

Rapport 5 – Sammanfattning och slutsatser

Pris: 40 kronor. ISBN 91-566-1927-8

Beställare:

.....
Företag/organisation

.....
Beställarens namn

.....
Gatuadress

.....
Postbox e dyl

.....
Postadress

.....
Telefonnummer

OBS! Telefonnummer är också ditt kundnummer hos LO-distribution

Beställ direkt från LO-distribution

LO-distribution,
Fredriksgatan 81,
811 37 SANDVIKEN
Fax: 026-24 90 10 Telefon: 026-24 90 26
E-post: lo@strombergdistribution.se

Vill du veta mer?

www.lo.se
08-796 25 00



VIK HÄR

LO
BETALAR
PORTOT

LO

Svarspost
110 401 902
110 00 STOCKHOLM

TEJPA
HÄR



Den största fackliga undersökningen

Löntagarnas inställning i olika fackliga frågor och till facket är naturligtvis helt avgörande för den fackliga verksamheten. För att komplettera mötesverksamhet, fackliga kurser och det vardagliga fackliga arbetet har LO därför låtit Statistiska centralbyrån (SCB) göra en undersökning bland löntagare om deras åsikter i olika frågor.

Såväl LO-medlemmar som medlemmar i TCO och SACO ingår i undersökningen, liksom anställda som inte är medlemmar i någon facklig organisation. Sammanlagt har så mycket som drygt 7 000 personer intervjuats. Motsvarande undersökning gjordes 1988, 1993 och 1998 och det är därför möjligt att studera hur attityder och åsikter har förändrats med tiden.

I denna fjärde rapport belyses följande frågor:

- Hur stor del av medlemmarna har fackliga förtroendeuppdrag och på vilket sätt är de fördelade?
- Vilka möjligheter finns att bredda basen för rekrytering av fackligt förtroendevalda?
- I vilken utsträckning deltar medlemmar i och är aktiva på fackliga möten?
- Vilka kontakter har medlemmarna med sina fackliga företrädare?
- Hur stort är det fackliga intresset?
- Hur mycket läser man i sin fackliga tidning?
- Vilken är synen på det facklig-politiska samarbetet?
- Hur upplever olika grupper av löntagare den yrkesmässiga och klassmässiga tillhörigheten?

Den femte och avslutande rapporten om undersökningen publiceras under hösten 2003.

Ansvarig på LO är Sven Nelander, telefon 08-796 26 25, e-post sven.nelander@lo.se.

Detta är det fjärde nyhetsbladet i serien "Röster om facket och jobbet".

Tidigare utgivna rapporter

Synen på fackligt medlemskap och fackets uppgifter

Synen på lönesättning och löneskillnader

Friheter och förmåner i arbetet

Kommande rapport

Sammanfattning och slutsatser

